dbio
Danske Bioanalytikere

BIOANALYTIKER I

beta

BIOANALYTIKERNES
FORTÆLLING
OM DERES PROFESSION

INDHOLD

FORORD . . . 3

INDLEDNING . . . 4

DATAINDSAMLING . . . 5

FAKTA OM BIOANALYTIKERNE . . . 6

KAPITEL 1

Bioanalytikernes rolle i fremtidens sundhedsvæsen . . . **10**

Model af bioanalytikernes faglighed . . . 12

Hvordan fordeler bioanalytikernes opgaver sig i dag og i 2025? . . . 14

Stor variation . . . 15

Fremtidige arbejdsområder i faget . . . 16

Ingen GPS for fremtiden . . . 18

Centrale tendenser for sundhedsvæsenet de næste 10-15 år . . . 19

KAPITEL 2

Bioanalytikernes professionsidentitet . . . **20**

Har professionsidentiteten ændret sig på ti år? . . . 23

Bioanalytikernes fortælling om deres professionsidentitet . . . 24

1. Det bedste for patienten . . . 24
2. Svar du kan stole på . . . 25
3. Nørderi til gavn for patienten . . . 26
4. Vi løfter i flok . . . 28
5. Parate til tværfagligt samarbejde . . . 29

KAPITEL 3

Hvordan opleves professionen af unge og personer i andre fag? . . . **32**

De unges vej ind i professionen . . . 34

Et blik udefra . . . 36

DBIO'S UDGANGSREPLIK . . . 37

"Vi kan, hvis vi vil" . . . 40

UDVALGT LITTERATUR . . . 42

Forside: *Bioanalytiker Dorte Klarskov Bakke (th) oplærer SOSU-assistent Nina Lambert Nielsen i POCT-analyser i Projekt Tværsektoriel Stuegang i Nordsjælland.*

FORORD

Hvem er vi bioanalytikere? Hvor er vi på vej hen? Og hvad kan vi bruges til i 2025? Det har dbio undersøgt ved at spørge bioanalytikerne selv, og svarene har vi samlet i dette hæfte.

Bioanalytiker i Beta henviser til en profession, der er i konstant udvikling. Nye metoder læres, andre opgaver kommer til, ny teknologi gøres til ven, og kernefagligheden rykkes. Når bioanalytikerne selv sætter ord på, lyder det f.eks. sådan her: *"Jeg kan godt se mig selv arbejde de næste 35 år, men det er meget svært at sige med hvad. For det går rigtigt, rigtigt stærkt. Hvor er biokemi om 10 år? Det tør jeg slet ikke gætte på."*

Fremtiden stritter i mange retninger og er åben for nye fortolkninger af vores fag. Vi kan ikke vide præcis, hvor og hvordan vi kommer til at gøre en forskel i fremtiden. Derfor må vi blive ved med at være i beta - undre os, stille spørgsmål, se muligheder, forsøge os frem og lære af vores erfaringer.

Vi har i mange år talt om, at vi skulle rive laboratoriemurene ned og åbne os over for omverdenen. Undersøgelsen her viser, at vi har revet mure ned, og patientens behov og samarbejdet med andre faggrupper fylder meget mere i professionen i dag end tidligere.

Det gør mig rigtigt glad at høre, hvor engagerede og optimistiske vi bioanalytikere er, når vi taler om vores fag. Vi skal værne om det faglige engagement, og vi skal styrke det, så vi bliver ved med at trives i beta og kan gribe de muligheder, der opstår.

Jeg vil gerne sige en stor tak til alle jer, der har delt erfaringer, holdninger og eksempler fra jeres hverdag. Uden jer kunne vi ikke have tegnet et nyt øjebliksbillede af professionen. Det gjorde vi sidst for ti år siden, og lige som dengang er det vigtigt at sige, at der ikke er et facit her. Beskrivelsen af bioanalytikerne vil altid være i beta, og derfor vil vi i dbio blive ved med at diskutere, hvem vi er som profession, og hvor vi bevæger os hen. Jeg håber, at både nye og erfarne bioanalytikere finder inspiration og lyst til at være med i debatten.

God læselyst!

Martina Jürs
Formand for Danske Bioanalytikere

INDLEDNING

Dette hæfte er resultatet af en undersøgelse, som Danske Bioanalytikere har gennemført på baggrund af tre kongresforslag i 2015.

dbio udgav i 2009 rapporten "*Bioanalytikeres kernefaglighed og professionsidentitet*".

Formålet med undersøgelsen var:
1) at opstille pejlemærker for bioanalytikerfagets udviklingsmuligheder i fremtidens sundhedsvæsen, og
2) at beskrive mønstre og bevægelser i bioanalytikernes professionsidentitet. Det var desuden vigtigt at involvere mange medlemmer i undersøgelsen for at sikre en stor bredde i debatten om fagets fremtid. Undersøgelsen supplerer en rapport, som dbio udgav i 2009 med titlen *"Bioanalytikeres kernefaglighed og professionsidentitet"*. Den beskrev bioanalytikernes kernefaglighed, værdier og udviklingsmuligheder og satte retning for mange indsatser i de følgende år. Vi har brugt centrale konklusioner herfra som afsæt for at undersøge, hvor professionen er i dag – og hvor den er på vej hen. Vi har også anvendt det samme teoretiske og metodiske grundlag.

Fagligt Udvalg i dbio (2015-2018) har været tovholder på projektet, og det stod tidligt klart for udvalget, at der ikke kan opstilles en facitliste med konkrete arbejdsopgaver, som bioanalytikere skal beskæftige sig med fremover. En af styrkerne ved professionen er netop, at der er meget stor mangfoldighed i bioanalytikernes arbejdsområder, opgaver, kompetencer og karriereønsker, og at de finder ansættelse mange forskellige steder. Udviklingen af diagnostik og teknologi fortsætter, og derfor skal bioanalytikerne blive ved med at sætte sig selv og faget i spil på nye måder. I stedet for at afgrænse og begrænse er der brug for at opsøge og skabe nye muligheder, eksperimentere og skubbe til vante forestillinger om, hvad der kan lade sig gøre.

På samme måde var det vigtigt for Fagligt Udvalg, at professionsidentiteten ikke skæres for hårdt til. Prototypen på en bioanalytiker bliver ofte for simpel. Nogle træk og værdier deles af mange, men bioanalytikere er meget forskellige, og det er vigtigt at vise og give plads til alle nuancer. Det gør kun professionen stærkere.

Undersøgelsen er gennemført af Danske Bioanalytikeres sekretariat, som også har udarbejdet dette hæfte.

DATAINDSAMLING

Det er i høj grad bioanalytikernes egen fortælling om deres profession, der er i centrum i dette hæfte: Knap 270 medlemmer af Danske Bioanalytikere har medvirket i den kvalitative del af undersøgelsen, og 1.619 medlemmer deltog i en spørgeskemaundersøgelse. Herunder vises en oversigt over dataindsamlingen:

Validering

Undersøgelsens data og hypoteser er blevet diskuteret med Fagligt Udvalg, Hovedbestyrelsen, Lederrådet og Uddannelsesforum i dbio. De fire udvalg har også leveret empiri til undersøgelsen.

Fokusgruppeinterviews om bioanalytikernes rolle og opgaver i fremtiden

Bioanalytikernes rolle og opgaver i fremtidens sundhedsvæsen blev diskuteret i forskellige fora i dbio:

- Regionsbestyrelse dbio-Hovedstaden
- Regionsbestyrelse dbio-Midtjylland
- Regionsbestyrelse dbio-Nordjylland
- Regionsbestyrelse dbio-Sjælland
- Regionsbestyrelse dbio-Syddanmark
- Kandidatnetværk
- Studerendes Udvalg
- Faglige udviklingsgrupper.

Spørgeskemaundersøgelse

Alle medlemmer af dbio fik via en mail mulighed for at deltage i en elektronisk spørgeskemaundersøgelse, og 1.619 valgte at besvare. Udover baggrundsdata blev der stillet ét spørgsmål: Hvilke fem ord beskriver dig som bioanalytiker? Deltagerne kunne vælge mellem 50 ord, men der var også mulighed for at tilføje et eller flere andre ord. Derudover kunne man skrive en kommentar.

Fokusgruppeinterviews om professionsidentitet

Der blev holdt et medlemsmøde i hver region, som medlemmerne kunne melde sig til for at uddybe de ord, der blev valgt i spørgeskemaundersøgelsen. Der deltog i alt 63 medlemmer. Den samme proces blev gennemført i Studerendes Udvalg og på Studerendes Weekend.

Danske Bioanalytikeres kongres 2018

Kongressen er den øverste myndighed i dbio, og den afholdes hvert 3. år med 119 delegerede. På kongressen i 2018 diskuterede de delegerede og enkelte gæster undersøgelsens resultater. Undervejs blev der gennemført elektroniske afstemninger om udvalgte temaer.

Øvrige data

De øvrige data, der indgår i undersøgelsen, stammer bl.a. fra dbio's Årskursus for repræsentanter 2017 og Lederforum 2018, hvor der var fokus på fremtidens sundhedsvæsen og dens betydning for bioanalytikernes arbejde. Derudover er der gennemført telefoninterviews med seks personer i andre fag, som har ledende positioner i sundhedssektoren og et stort kendskab til faggruppen. Endelig er der indsamlet data fra artikler i fagbladet "*Danske Bioanalytikere*" i perioden 2015-2018. Bagest i hæftet vises en oversigt over udvalgt litteratur.

Citater

Alle citater i citationstegn stammer fra bioanalytikere, med mindre andet er angivet. Forskellige steder i hæftet vises bobler med *"Jeg drømmer om…"*. De er skrevet af bioanalytikere, der deltog i fokusgruppeinterviews om bioanalytikernes rolle og opgaver i fremtidens sundhedsvæsen.

FAKTA OM BIOANALYTIKERNE

MILEPÆLE I PROFESSIONEN

1958	1996	1999	2001	2002
HOSPITALS-LABORANT Første formaliserede uddannelse	**MVU** Mellemlang videregående uddannelse	**BIOANALYTIKER** fra hospitalslaborant	**PROFESSIONS-BACHELOR** 3½ års uddannelse	**AUTORISATION**

Kilde: Landssammenslutningen af Hospitalslaboranter, *Fra medhjælp til selvstændigt fag,* 1998; fagbladet *"Danske Bioanalytikere"* samt retsinfo.

ANDEL AF MÆND

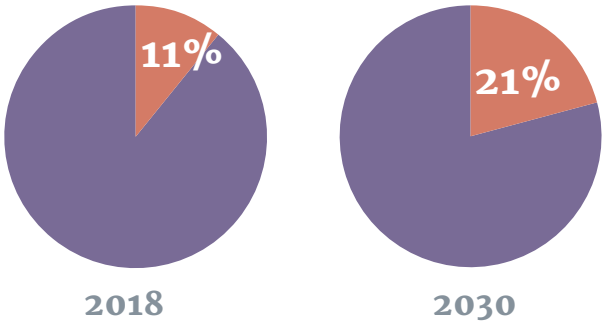

KØN OG ETNICITET I BEVÆGELSE

Professionen består i dag af 11% mænd og 89% kvinder. 17% af de nyuddannede i dag er mænd, og en fremskrivning peger på, at i 2030 vil 21% af professionen være mænd. 31% af de bioanalytikere, der afsluttede uddannelsen i 2018, var af anden national oprindelse end dansk. I 2005 var tallet 18%. Udviklingen dækker over en stigning fra 2005 til 2011, hvorefter andelen har ligget stabilt eller er svagt nedadgående. På langt sigt vil op mod hver tredje bioanalytiker formodes at have anden national oprindelse end dansk.

Kilde: Buhl & Rasmussen, *Udbud og efterspørgsel af bioanalytikere,* 2019

ANDEL AF NYUDDANNEDE BIOANALYTIKERE MED ANDEN NATIONAL OPRINDELSE END DANSK

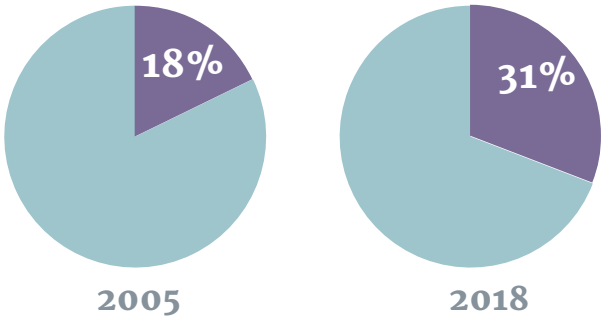

2016 2025 2030

PROFESSIONS-BACHELOR I BIOANALYTISK DIAGNOSTIK
fra professionsbachelor i biomedicinsk laboratorieanalyse

ALDERSFORDELING BLANDT AUTORISEREDE SUNDHEDSPERSONER EFTER FAGGRUPPER

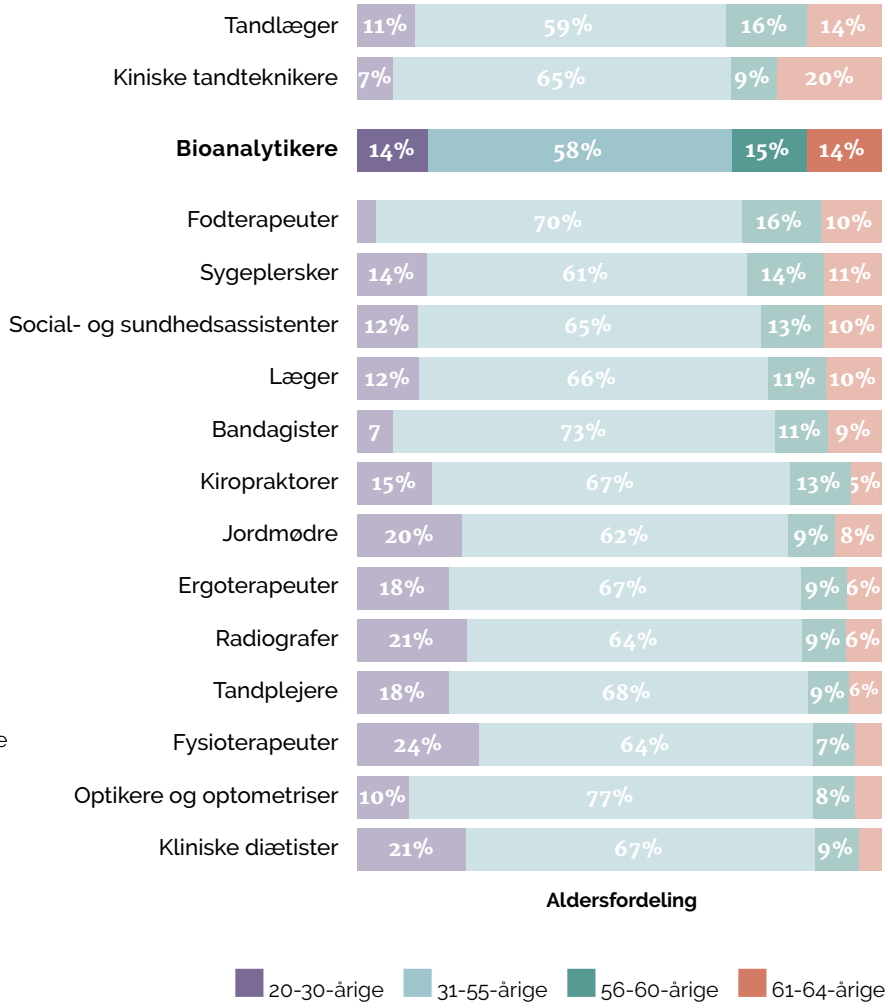

FRA ÆLDRE TIL UNG

Gennemsnitsalderen i professionen er i dag 46,1 år, og gruppen af bioanalytikere mellem 61 og 64 år udgør i dag 14%. Det gør pt. professionen til en af de ældste blandt det autoriserede sundhedspersonale.

Yderligere 15% af bioanalytikerne når pensionsalderen inden 2030, og omkring en tredjedel af alle beskæftigede bioanalytikere vil derfor være gået på pension i 2030. Bioanalytikerprofessionen er på vej fra at være en ældre til at blive en ung profession.

Kilde: Buhl & Rasmussen, *Udbud og efterspørgsel af bioanalytikere*, 2019

FAKTA OM BIOANALYTIKERNE

FORDELING AF BIOANALYTIKERE EFTER SEKTOR I REGIONERNE

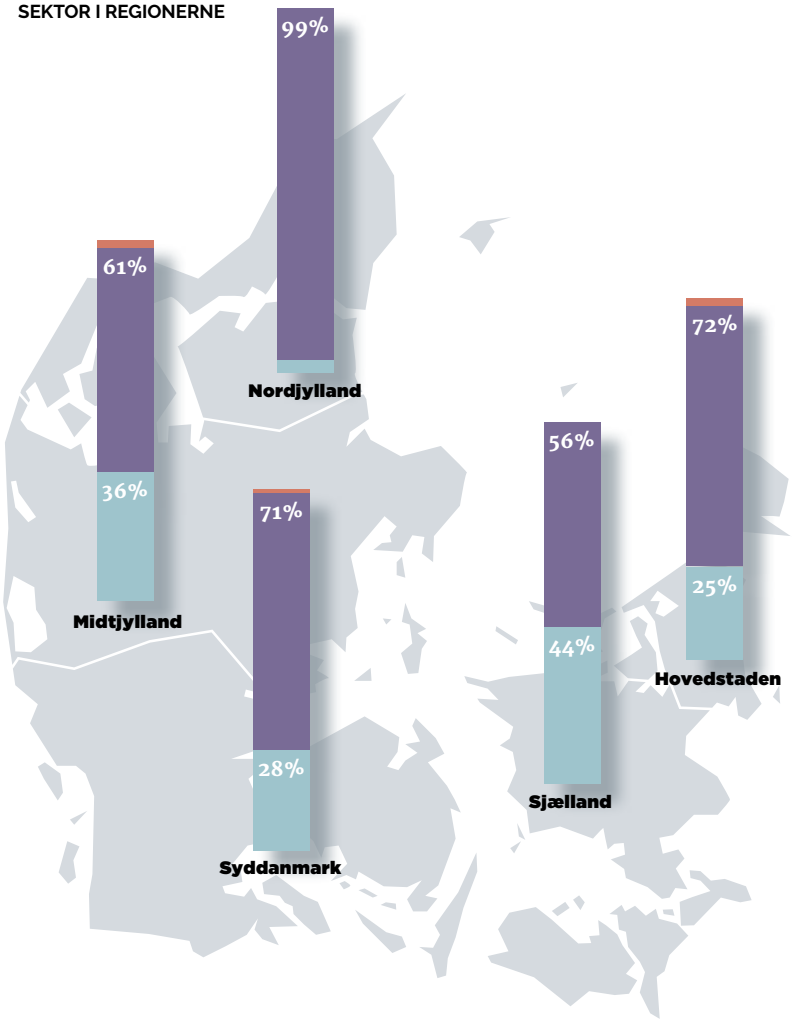

RELEVANT BESKÆFTIGELSE INDEN FOR FAGET

Omkring 70% af bioanalytikerne finder beskæftigelse i den offentlige sektor og hovedsageligt på det regionale område. Knap 30% er beskæftiget i den private sektor. Oversigten over de brancher, som bioanalytikere finder beskæftigelse i, indikerer, at de i stort omfang finder relevant beskæftigelse inden for deres fag.

Kilde: Buhl & Rasmussen, *Udbud og efterspørgsel af bioanalytikere,* 2019; udtræk fra Danmarks Statistik 2018, og PLO, *Almen Praksis er andet end praktiserende læger,* 2017.

Privat Regional Stat

JOBSIKKERHED OG HØJ BESKÆFTIGELSESGRAD

Ledighed er næsten ikke eksisterende i professionen anno 2019 og har ikke været det i en lang årrække. 8.338 personer med en bioanalytikeruddannelse er aktive på arbejdsmarkedet i 2019, og ledighedsprocenten var i januar 2019 på 1,13%.

Kilde: Buhl & Rasmussen, *Udbud og efterspørgsel af bioanalytikere*, 2019

TILGANG TIL PROFESSIONEN

I snit fuldfører omkring 288 personer bioanalytikeruddannelsen om året, og det anslås, at omkring 16 udenlandske bioanalytikere opnår dansk autorisation hvert år. Der er således en tilgang til professionen på cirka 304 bioanalytikere årligt.

Kilde: Buhl & Rasmussen, *Udbud og efterspørgsel af bioanalytikere*, 2019

VIDEREUDDANNELSE SOM KANDIDAT OG PH.D.

Videreuddannelse på kandidat- og ph.d.-niveau er i dag en naturlig vej for bioanalytikere. Blandt nyuddannede bioanalytikere fortsætter ca. 5% straks på en kandidatuddannelse, og i alt læser omkring 10-15% af bioanalytikerne videre til kandidat. I perioden 2007-14 er der dimitteret 157 kandidater med bioanalytikerbaggrund, og det vil sige, at der hvert år kommer ca. 20 nye kandidater ud på arbejdsmarkedet. Hovedparten af bioanalytikerne læser en sundhedsfaglig kandidatuddannelse.

Kilde: Buhl & Rasmussen, *Udbud og efterspørgsel af bioanalytikere,* 2019

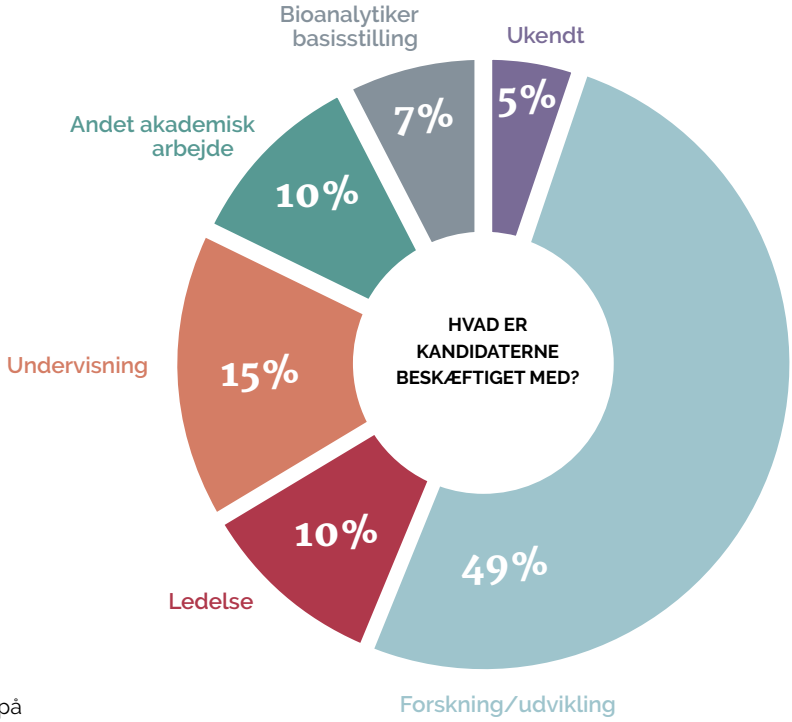

Kilde: dbio, *Værd at vide om kandidater – med bioanalytikerbaggrund,* 2015.

Jeg drømmer om at ...

Drømmene er skrevet af bioanalytikere, der deltog i fokusgruppeinterviews om bioanalytikernes rolle og opgaver i fremtidens sundhedsvæsen.

Faglig udvikling og bevægelse både sidelæns, opad og nedad bliver muligt og accepteret.

Få en master i positiv psykologi og arbejde som konsulent i trivsel på sygehuse og andre offentlige institutioner.

Faget udvikler sig i takt med de tekniske muligheder, og at vi stadig får mere og mere diagnostik.

Andre kan huske, at vores titel er bioanalytiker.

Min viden og faglighed bliver anerkendt af andre faggrupper og samfundet generelt.

Vi er en helt naturlig del af det sammenhængende sundhedsvæsen.

Vi får arbejdspladser, hvor der er plads til faglig begejstring og plads til det hele menneske. Tid og rum til et godt arbejdsmiljø, så vi kan få lov og mulighed for at gøre det, vi gerne vil – have patienten først!

Hvad drømmer DU om?

KAPITEL 1

Bioanalytikernes rolle i fremtidens sundhedsvæsen

BIOANALYTIKERNES ARBEJDSOMRÅDER

"Bioanalytikeruddannelsen kan tage dig, hvorhen man har fantasi", siger en erfaren bioanalytiker. Bioanalytikernes specialer, arbejdspladser og opgaver spænder da også meget bredt.
Man kan derfor spørge, om det er muligt at opstille pejlemærker for bioanalytikernes fremtidige rolle og udviklingsmuligheder, der giver mening for alle? Svaret kræver en kvalificeret debat i professionen, og den blev sat i gang af en model, der illustrerer bioanalytikernes faglighed. Selv om forskellene findes, har professionen trods alt en fælles rod og et fælles sprog, som gør det muligt at dele forestillinger om fagets fremtid.

IMMUNOLOGI

Retsmedicin

DEKS

Statens Serum Institut

Fertilitetsklinikker

Hospitaler

MODEL AF BIOANALYTIKERNES FAGLIGHED

Modellen er udviklet til denne undersøgelse af sekretariatet og Fagligt Udvalg, og den bygger bl.a. på rapporten om bioanalytikernes kernefaglighed og professionsidentitet fra 2009. Modellen består af tre cirkler, der forklares i det følgende.

De to inderste cirkler er hentet fra beskrivelsen af bioanalytikernes kernefaglighed i 2009. Bioanalytikernes genstandsfelt eller arbejdsområde blev defineret under overskriften "bioanalysen i den diagnostiske virksomhed", og det udgør den inderste cirkel i modellen. Bioanalysen er funderet i naturvidenskabelige kriterier for validitet, og der stilles høje krav om akkuratesse.

I rapporten blev der foreslået en ny måde at definere genstandsfeltet på, nemlig som "diagnostisk samarbejdspartner" (den midterste cirkel i modellen), hvor bioanalytikerne indtager en mere aktiv og synlig rolle i samarbejdet mellem laboratorier, kliniske afdelinger og almen praksis. Denne opdeling blev diskuteret i Fagligt Udvalg, som præciserede, at det ikke er et enten-eller, men et både-og. Bioanalysen er kernen i modellen, da det er forudsætningen for at kunne arbejde som diagnostisk samarbejdspartner. Et vellykket samarbejde kræver, at der er styr på den faglighed, man byder ind med.
Den tredje og yderste cirkel i modellen afspejler en tendens, som ifølge mange

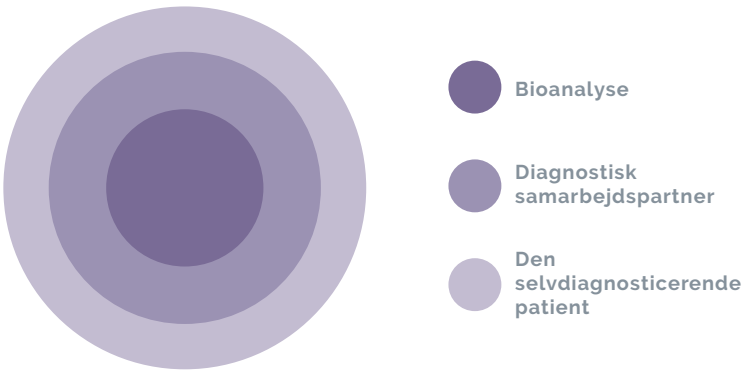

NUKLEARMEDICIN
PATOLOGI
NEUROFYSIOLOGI
MIKROBIOLOGI
BIOKEMI
GENETIK
Sædbanker
Steno Diabetes Center
Kvalitetsenheder
Forsvaret
Vestre Fængsel
Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø
Tandlægeskole
Medicinal- og biotekindustrien
Kommuner
Professionshøjskoler
Kræftens Bekæmpelse
Plejehjem
Læger uden grænser
Team Danmark
MedCom
Lægepraksis
Øjenafdeling
Sundhedsstyrelsen
Center for GeoGenetik
Universiteter

SPECIALER OG EKSEMPLER PÅ ARBEJDSPLADSER, HVOR BIOANALYTIKERE FINDER JOB.

analyser vil vokse eksplosivt i fremtiden: Patienter og borgere vil i langt højere grad end i dag tage ansvar for egen sundhed ved hjælp af digitale løsninger og redskaber. Det skaber nye muligheder og udfordringer for bioanalytikerne.

De tre arbejdsområder viser også, hvordan bioanalytikernes faglighed udvider sig over tid. Her uddybes de:

Bioanalyse:

Fokus er prøvetagning, analyse og svarafgivelse. Hertil hører f.eks. kvalitetssikring, implementering af nye metoder samt udvikling og forskning i bioanalytisk diagnostik. Laboratoriet er omdrejningspunkt for meget af arbejdet, der har til formål at udvikle og producere korrekte resultater. Dette element er traditionelt defineret som bioanalytikernes faglige kerne, men den er ikke statisk. Opgaver forsvinder, og nye kommer til som følge af f.eks. digitalisering, opgaveflytning og præcisionsmedicin.

Diagnostisk samarbejdspartner:

Fokus er her samarbejdet med andre faggrupper omkring det præ- og post-analytiske arbejde, planlægning af patientforløb mv. Det handler f.eks. om at vælge de rigtige analyser, undgå unødvendige prøver, fortolke resultater, undervise i analysearbejde, kvalitetssikre udstyr eller organisere et godt flow mellem laboratorier, afdelinger og sektorer. Det kan også handle om at være i dialog med topledere og politiske beslutningstagere, så de får mere viden til at træffe fagligt hensigtsmæssige beslutninger om diagnostikkens rolle i patientforløbet.

Den selvdiagnosticerende patient:

Fokus er patienten eller borgeren, der bruger teknologi som f.eks. POCT, digitale services, gentest og wearables til at monitorere, diagnosticere og styre sin behandling. Patienter og borgere har behov for, at bioanalytikere og andre sundhedsprofessionelle rådgiver og underviser i brugen af sundhedsteknologi, fortolker data og informerer om evidens, integrerer data fra forskellige kilder i diagnostik, kvalitetssikrer teknologi, vejleder om forebyggelse mv.

Det er selvfølgelig en tænkt model, der ikke findes i praksis, for i bioanalytikernes hverdag er der ingen klare skel mellem de tre arbejdsområder. De griber ind i hinanden, de forandrer sig, og grænserne bevæger sig i takt med, at faget og sundhedsvæsenet udvikler sig.

HVORDAN FORDELER BIOANALYTIKERNES OPGAVER SIG I DAG OG I 2025?

Otte medlemsmøder	2017/2018	2025
Bioanalyse	82 (70-94)	65 (50-90)
Diagnostisk samarbejdspartner	15 (5-25)	26 (8-40)
Den selvdiagnosticerende patient	3 (1-5)	9 (2-25)

Bevægelsen fra 2017/2018 til 2025 er markant: Bioanalytikerne forventer, at der vil være mindre arbejde med bioanalyse, mens der vil komme flere opgaver inden for diagnostisk samarbejdspartner og den selvdiagnosticerende patient.

Modellen er blevet vist for forskellige medlemsgrupper, og deltagerne har drøftet, hvordan bioanalytikernes opgaver fordeler sig på de tre cirkler i dag og i 2025. De fik 100 point, som de kunne fordele frit. Besvarelserne er efterfølgende talt sammen og gennemsnittet vises i tabellen* ovenfor.

Når bioanalytikerne forklarer, hvorfor bioanalysen har fået færre point, skyldes det især den teknologiske udvikling. Automatisering, robotter og POCT er allerede en del af deres hverdag, og de forudser, at det manuelle analysearbejde forsvinder fra alle dele af faget: *"Nogle få skal kunne det gamle håndværk, men ellers klarer teknologien det meste."* Det skræmmer ikke professionen, for "*vi har gjort teknologien til vores ven".* Den generelle tilgang er, at *"maskinen kommer til at frigøre bioanalytikerressourcer, der kan anvendes til andre opgaver."* En bioanalytiker understreger dog, at maskinerne ikke kører af sig selv, og der er stadig brug for fagkundskab til at opsætte analyser, vurdere kvaliteten, køre kontroller osv.

Alligevel vurderer flere bioanalytikere, at bioanalysen stadig fylder meget i 2025, selv om tallet ved første øjekast er lavere. Det begrundes med, at professionens arbejdsmængde vil stige - kagen vokser simpelthen: *"Der bliver tonsvis af mennesker, der skal scannes, vi kommer alle til at indgå i en kræftpakke"*, og *"fordi du kan undersøge for flere ting, vil det blive gjort."* Men bioanalytikerne fremhæver også andre tendenser, der skaber behov for flere analyser: Der bliver mange flere ældre, og flere borgere lever med kroniske sygdomme eller rammes af flere sygdomme. I takt med at presset på sundhedsvæsenet vokser, skal bioanalytikerne også udnytte deres ressourcer anderledes og løse andre typer opgaver. Endelig vil præcisionsmedicin, forskning og udvikling skabe nye opgaver inden for bioanalysen.

Teknologien bliver mere og mere avanceret, og digitalisering, kunstig intelligens og big data vil sandsynligvis forandre det diagnostiske område radikalt og dermed også bioanalytikernes arbejdsområder. Det har flere i faggruppen øje for:

- *"Når man kan og må bruge alle data om den enkelte, så vil det give en eksplosion af muligheder. Vi kan se og forudsige mønstre, som kan bruges til forebyggelse."*
- *"Man har sine gener på USB-stick, og der kommer mere selvordination."*
- *"Patienter ønsker hurtige svar og vil helst lave dem selv derhjemme. Vi skal sikre kvaliteten af svarene."*
- *"Bliver sygehuse ved med at være vores arbejdsplads? Hvor er prøverne? Sidder vi derhjemme og talbehandler? Vi behøver ikke*

*Da møderne blev afholdt i både 2017 og 2018, er begge årstal taget med. Tallene i parentes viser intervallet mellem de laveste og højeste svar i hver cirkel.

se patienten, chips sender tal ind til sundhedsvæsenet."

På dbio's kongres i 2018 blev deltagerne bedt om at vælge mellem to scenarier, som de mener, faget skal forberede sig på. I det ene scenarie er teknologien håndbåret, og både prøver og analyser foregår tæt på patienten. I det andet foregår analysearbejdet i store, centrale maskinparker. Fordelingen viser, at udviklingen går i begge retninger, eller at der er forskellige erfaringer og holdninger i professionen:

Småt, mobilt og nu-og-her: **49 svar**

Stort, centralt og alt-i-en: **71 svar**

Der er således mange ubekendte, når professionen diskuterer, hvordan fremtidens teknologi vil påvirke faget: Vil sensorer, implantater og nanoteknologi overflødiggøre mange blodprøver og andre laboratorieundersøgelser? Vil robotter tage blodprøver? Vil analyser af biomarkører blive en central opgave for bioanalytikere?

SPØRGSMÅL TIL LÆSEREN
Hvordan vil du fordele 100 point på de tre cirkler?

Digital omvæltning i sundhedsvæsenet

I et interview til Mandag Morgen fortæller Julie Bretland, direktør for britiske Our Mobile Health og ekspert i digitale sundhedsløsninger, om den omfattende digitale omvæltning hun forventer at se i sundhedsvæsenet: "Det handler om digitalisering af al vores sundhedsviden. Så snart du har indsamlet noget digitalt, så kan det overføres, analyseres og kombineres med øvrig eksisterende viden." Der udvikler sig et helt nyt økosystem ifølge Bretland: "Hovedparten af de nødvendige data er til stede. Vi har bare ikke tidligere ladet informationerne flyde mellem alle enheder og forbundet det med vores private livsstilsdata. Men nu kan vi indhente det hele, kombinere det med avancerede algoritmer og machine learning, og dermed bliver der basis for større big dataanalyser. Det betyder, at vi kan kortlægge helt nye sammenhænge, diagnosticere hurtigere og mere præcist samt handle ud fra den nye indsigt. En indsigt, som især styrker det patientcentrerede perspektiv."

Mandag Morgen,
Vind fremtiden, 2016

STOR VARIATION

Som det ses i tabellen på side 14, er der bemærkelsesværdig stor variation i pointfordelingen. Det kan skyldes, at bioanalytikere har meget forskellige perspektiver på udviklingen i faget, men det kan også afspejle forskellige forståelser af modellen.

Variationen ses bl.a. i vurderingen af, hvor mange opgaver der ligger i cirklen 'diagnostisk samarbejdspartner' - et koncept der siden 2009 har været et strategisk indsatsområde i Danske Bioanalytikere og på flere arbejdspladser. Bioanalytikerne vurderer generelt, at diagnostisk samarbejde er en del af deres praksis i dag, og at opgaven vil vokse fremover. Men vurderingen deles ikke af alle. Nogle bioanalytikere forbinder diagnostisk samarbejdspartner med noget, der foregår i biokemi, og de har svært ved at se sig selv i den rolle, når de arbejder i andre områder af faget. Det tyder på, at professionen stadig har brug for at tale om, hvordan man kan arbejde som diagnostisk samarbejdspartner i alle dele af faget.

Der er også stor variation i vurderingen af, hvor meget den yderste cirkel - 'den selvdiagnosticerende patient' – fylder i sundhedsvæsenet, og hvad bioanalytikernes rolle er i den sammenhæng. Nogle begrunder deres højere point med, at mange patienter allerede i dag monitorerer deres egen sundhed via POCT-udstyr, apps og telemedicin, og at den tendens vokser. Andre argumenterer for færre point, da de mener, at det kun er læger og andre sundhedsprofessionelle, der kan stille diagnoser, og ikke patienten eller borgeren selv.

FREMTIDIGE ARBEJDSOMRÅDER I FAGET

Generelt er der stor optimisme i professionen om fagets udviklingsmuligheder. Flere peger på, at mange nye opgaver vil komme til, og at der er et stort potentiale på kanten af de traditionelle arbejdsområder og ansættelsessteder. *"Vi skal nok få møflet os ind"*, som en erfaren bioanalytiker sagde.

Den teknologiske udvikling indebærer dog en risiko for jobtab og dekvalificering, også i bioanalytikerfaget*. Til gengæld løser teknologien hurtigere og mere sikkert de opgaver, der kan standardiseres og sættes på algoritmer. Det kan give de sundhedsprofessionelle mere tid til menneskelig kontakt og komplekse opgaver. Derfor giver det god mening, når bioanalytikerne forudser, at deres fremtidige opgaver vil være dér, hvor menneskelig intelligens og nærvær er nødvendig.

Som eksempel taler mange bioanalytikere om, at faggruppen får flere opgaver inden for vejledning og rådgivning:

- *"Sociale relationer bliver vigtige for bioanalytikerne, vi kommunikerer ud til patienter og borgere som mellemmænd mellem teknologi og mennesker."*
- *"Vi skal guide folk hen til de prøver, de har brug for."*
- *"Vi får en større vejledningsrolle og skal levere service tæt på borgerne i den primære sektor, vi skal holde folk ude af sundhedsvæsenet."*

Ifølge bioanalytikerne vokser behovet for vejledning også, fordi der kommer flere komplekse analyser i f.eks. molekylærbiologi, og fordi borgerne vil udføre mere monitorering og flere selvtest. Det skal ses i sammenhæng med, at sundhedsvæsenet får mere fokus på præventiv diagnostik - *"vi går fra behandling til forebyggelse"*.

Det er straks sværere at opstille en meningsfuld liste over konkrete opgaver, som fremtidens bioanalytiker vil beskæftige sig med – dels fordi bioanalytikerne fordyber sig i forskellige områder af faget, dels fordi det er svært at forudsige, hvordan og med hvilken hastighed teknologi, digitalisering og diagnostik vil udvikle sig.

Listen, til højre, er ikke komplet og viser heller ikke de mange nicheopgaver, der blev nævnt. En god del af de nuværende opgaver vil fortsat skulle løses, vurderer bioanalytikere, og som i dag vil de specialisere sig på forskellige områder. Faggruppen tænker, at hospitalerne fortsat vil være det primære ansættelsessted, men forventer også, at flere bioanalytikere vil blive ansat i almen praksis og kommunale sundhedshuse. Nogle håber endda på bedre mulighed for at etablere sig som privatpraktiserende bioanalytikere.

Bioanalytikerne er ikke i tvivl om, at den store variation i faget vil fortsætte, og som eksempel nævner de, at nogle ønsker meget patientkontakt, mens andre foretrækker at fordybe sig i analysearbejde. Faggruppen vurderer derfor, at der er brug for vidt forskellige kompetencer. Nogle vægter kommunikation, samarbejde og andre generiske kompetencer højt, mens andre peger på kompetencer inden for bioanalyse, bioinformatik eller IT-systemer. Det fælles budskab fra møderne er, at livslang læring og evnen til at omstille sig er uundgåelig – *"der er brug for megen omlæring, man er ikke oplært for evigt."*

Bioanalytikere har givet deres bud på, hvilke opgaver der vil fylde mere i professionen i fremtiden, og de kan grupperes i følgende temaer:

- **Kvalitetssikring, patientsikkerhed og IT-sikkerhed**
- **Uddannelse, rådgivning og vejledning af patienter, borgere og samarbejdspartnere**
- **Forskning og udvikling – også i eget fag**
- **Præcisionsmedicin, herunder genetiske undersøgelser og databehandling**
- **Avanceret analysearbejde, fortolkning og svarafgivelse**
- **Logistik, koordinering og optimering af drift mellem laboratorier, kliniske afdelinger, almen praksis og kommuner.**

*A.S. Andersen et al., *Bioanalytikerfaget og teknologiudviklingen: Konsekvenser for arbejde og uddannelse*, i K.K. Eriksen (red.) *Velfærdsteknologi i arbejde og uddannelse*, 2015.

Fremtidens kompetencer

På dbio's kongres i 2018 blev deltagerne spurgt om, hvilke kompetencer bioanalytikere skal satse mest på i fremtiden. De to valgmuligheder afspejler en debat i professionen om, i hvilken retning faget skal gå – er der behov for mere sygdomslære eller mere teknik? Afstemningen tyder på, at bioanalytikerne vægter dem begge lige højt:

Sygdomslære
(diagnostik, forebyggelse mv.)
67 svar

Tekniske
(software, apparatur mv.)
52 svar

INGEN GPS FOR FREMTIDEN

En kort sammenfatning af debatten om professionens fremtid er, at der ikke kan udvikles en GPS med én destination og en enkel ruteplan for bioanalytikernes fremtidige rolle og udviklingsmuligheder.

Der vil være mange destinationer og ruter, og undervejs lukker gamle veje, mens nye åbner sig. Professionens fremtid vil fortsat afhænge af dens evne til at transformere sig og vokse med ny kraft og retning. Sagt med bioanalytikernes egne ord:

- *"Omstillingsparathed er rettidig omhu. Vi skal ikke lægge os fast på en ramme eller i nogle kasser. Vi er parat - og skal være parat - til alt. Der er så mange fremtidsscenarier, og vi kan bruges til meget."*
- *"Vi skal kun misse to steps, så er der nogle andre, der sætter sig på opgaverne."*

Ikke A til B.
Der er ikke én destination i fremtiden men flere. Og der er lige så mange veje dertil.

CENTRALE TENDENSER FOR SUNDHEDSVÆSENET DE NÆSTE 10-15 ÅR

Der skrives talrige rapporter om fremtidens sundhedsvæsen, og der er mange fælles-træk i analyserne. Her ses en oversigt over de centrale tendenser, som flere mener vil påvirke det danske sundhedsvæsen i de kommende år:

FOKUS PÅ SUNDHED

Fra behandling til forebyggesle
Sundhedsvæsenet vil blive proaktivt frem for reaktivt

KLINISK BESLUTNINGSSTØTTE

Borgere og klinikere vil i stigende grad benytte sig af forskellige beslutningsværktøjer baseret på big data og kunstig intelligens

BRUGERINDDRAGELSE

Borgerne vil få en mere central rolle i deres egen behandling, de vil i større grad tage ansvar for behandlingen, være bedre informeret og stille højere krav til sundhedsvæsenet

DATA

Indsamling og brug af data vil vokse markant, især data indsamlet af borgeren selv

INDIVIDUELLE FORLØB

Tilpasset forebyggelse og behandling på baggrund af patientspecifikke oplysninger

AUTOMATISERING

Lægelige opgaver og serviceopgaver vil blive automatiseret, herunder udbredelse af robotteknologi

DIGITALE LØSNINGER

Markant stigning i antal og i anvendelse

FLERE ÆLDRE OG MULTISYGE OG FLERE MED KRONISKE SYGDOMME

Vil medføre større efterspørgsel efter sundhedsydelser

Figuren er en bearbejdet udgave fra VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd), *Fem megatrends der udfordrer fremtidens sund-hedsvæsen,* 2017.

SPØRGSMÅL TIL LÆSEREN
Hvilke forandringer tror du, der vil ske på dit arbejdsområde? Hvilke udviklingsmuligheder skal gribes eller skabes?

Jeg drømmer om at ...

Drømmene er skrevet af bioanalytikere, der deltog i fokusgruppeinterviews om bioanalytikernes rolle og opgaver i fremtidens sundhedsvæsen.

Mit fag bevæger sig ind i fremtiden med modet til at tage de kampe, det kræver for at sikre, at vi fortsat udvikler os fremad og ikke går i stå.

Have indflydelse og ansvar på en stor velfungerende afdeling med mange nye spændende opgaver.

Være med til at diagnosticere.

Gøre bioanalytikerjobbet meningsfuldt for så mange som muligt, så det ikke bliver et rutinearbejde/ fabriksarbejde.

Lave mere forskning inden for bioanalytikerfeltet fra analyse til udstyr.

Være leder for et team af innovative akademikere.

Arbejde som key account manager i et medicinalfirma.

Der er job, der passer til bioanalytikere +65 år, når pensionsalderen er 85+.

Hvad drømmer DU om?

KAPITEL 2

Bioanalytikernes professionsidentitet

En profession kan minde om et stammefællesskab. Den er bundet sammen af bestemte vaner, værdier, normer og antagelser om sig selv og omverdenen, og den fælles forståelse er så selvfølgelig, at man næsten ikke lægger mærke til den i praksis. Som medlem af stammen ved man, hvordan man plejer at gribe arbejdet an, og hvad der er rigtigt og forkert. Det er ofte i mødet med andre stammer eller nye medlemmer, at det bliver synligt, hvad det vil sige at være 'en af vores slags' – og hvad der adskiller 'os' fra 'de andre'.

Denne sammenhængskraft kan man også kalde for professionens identitet, og den blev undersøgt i 2007-8 gennem en spørgeskemaundersøgelse, observationer i praksis og interviews. Det førte bl.a. til beskrivelsen af fem grundlæggende værdier for, hvordan man arbejder og opfører sig som bioanalytiker. Det kan man læse mere om i rapporten om bioanalytikernes kernefaglighed og professionsidentitet fra 2009.

En professionsidentitet ændrer sig kun ganske langsomt, men den er ikke skabt én gang for alle. Den påvirkes af nye medlemmer og forandringer i f.eks. uddannelse, opgaver, samarbejdsrelationer og arbejdsvilkår. Derfor er det relevant at undersøge, om der på ti år er sket ændringer i bioanalytikernes opfattelse af de grundlæggende værdier. Det fortæller også noget om, hvordan professionen ser dens udviklingsmuligheder og fremtidige rolle i sundhedsvæsenet.

Den nye undersøgelse er gennemført i 2017-18, og til forskel fra den første er det bioanalytikernes egen fortælling om deres særlige stammefælleskab, der præsenteres her. Den er ikke suppleret med observationer i praksis. Det er derfor ikke muligt at sige noget om, hvordan fortællingen stemmer overens med adfærd i hverdagen, eller om den er et ideal for, hvordan tingene burde være.

Som bioanalytiker kan man måske ikke genkende eller identificere sig med det hele, men man bliver forhåbentligt nysgerrig på at høre andres opfattelser og dele sine egne erfaringer. Som historien om elefanten og de blinde mænd viser, har man enten fat i snablen, benet, øret, halen osv., og ingen kan give en fuldkommen beskrivelse af professionen.

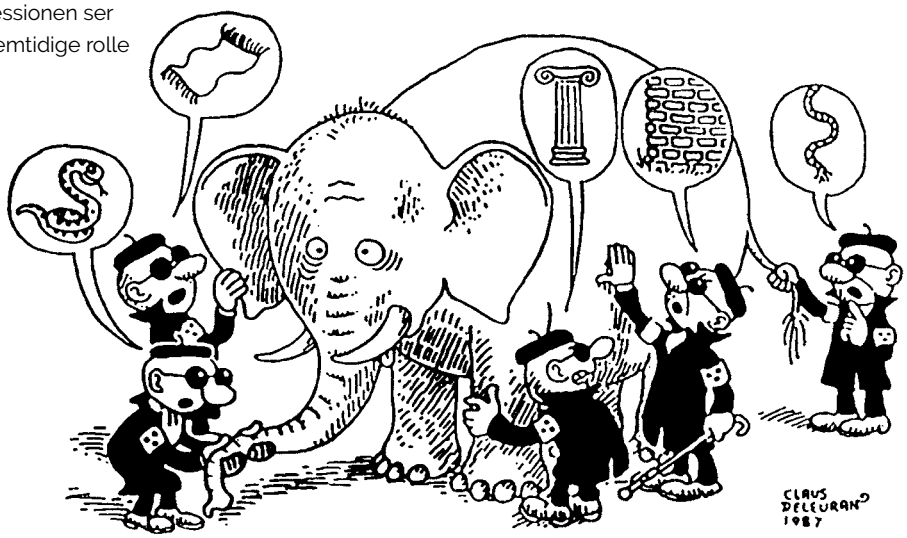

Tegning: Claus Deleuran, 1987.

HAR PROFESSIONSIDENTITETEN ÆNDRET SIG PÅ TI ÅR?

I 2017 sendte dbio en spørgeskemaundersøgelse til alle medlemmer, og spørgsmålet lød: Hvilke fem ord beskriver dig som bioanalytiker? Man kunne vælge blandt 50 ord, og derudover var det muligt at skrive et valgfrit ord eller flere. Ordene og metoden var den samme som i den første undersøgelse fra 2007. 1.619 medlemmer besvarede spørgsmålet, og top 5 endte med seks ord, da de to sidste ord fik samme stemmeprocent:

Bioanalytikerne har forskellige oplevelser af, hvor meget eller lidt professionen har forandret sig på ti år. Nogle er ikke overraskede over, at de samme ord går igen: *"Grundsubstansen har ikke ændret sig særligt meget. Vi har fået andre vilkår, men det at være bioanalytiker har for mig ikke ændret sig særligt meget."* Det er mere opgaverne, der ændrer sig, oplever de: *"Professionen har ikke rykket sig så meget på fundamentet, men vi har fået nye vinduer, karnapper og tilbygninger, vi kan lave nye ting."*

Andre mener, at bioanalytikerne får nye opgaver, fordi kulturen har ændret sig. Professionen er blevet mere udadvendt og mere forandringsparat end tidligere:

> *Tidligere var holdningen: Vi hviler i os selv. I dag er holdningen mere: Vi ved, at vi er nødt til at blive til noget andet.*

- *"Vi tør komme ud og fortælle, hvad vi kan."*
- *"Jeg tænker også på et ord som selvbevidst. Vi ved godt, hvad vi kan, og hvad vi er værd. Mange af os er også begyndt at gå ind over noget af lægernes arbejde."*
- *"Der er mere engagement og vilje til at forandre sig, vi er mere villige til at prøve ting af."*

Når bioanalytikerne fortæller, hvordan de oplever de valgte ord i praksis, er der også andre tegn på bevægelser i professionen. De oplever, at der er et meget større fokus på den enkelte patients behov, og de ser kvalitetssikring og arbejdsgange som midler til at opfylde det behov frem for at være et mål i sig selv. Derudover fylder det rigtig meget i faggruppen, at der er mulighed for at udvikle sit fag og sine kompetencer – ved at få nye opgaver og ny viden, deltage i udviklingsarbejde eller styrke det tværfaglige samarbejde.

Nogle er kede af, at fællesskabsfølelsen ikke er med på den nye liste, men den fylder stadig meget i professionen. Enkelte nævner sociale fællesskaber som f.eks. strikkeklub eller mandeklub, men ellers beskriver bioanalytikerne i dag fællesskabet som et teamwork, hvor man tager ansvar for patienten og er engageret i arbejdet.

Der var mange kommentarer til selve spørgeskemaundersøgelsen, hvor man skulle vælge fem ord. De fleste gik på, at fem ord er alt for få til at beskrive en bioanalytiker. *"Vi er så meget mere"*, lød det, og undersøgelsen blev kritiseret for at bekræfte, at *"den systematiske og firkantede tænkning, der i høj grad præger vores fag, også er fremherskende, når vi selv skal definere, hvem vi er"*. Der blev også sat spørgsmålstegn ved, om ordene er specifikke og unikke for bioanalytikerne, om de faglige eller personlige ord er de vigtigste, og om de valgte ord afspejler idealer eller hverdagen. Den opmærksomhed og grundige stillingtagen er tegn på en selvbevidst profession, der gerne vil diskutere dens værdier og praksis.

Ord der beskriver en bioanalytiker i 2017

Ansvarlig	*60%*
Kvalitetsbevidst	*54%*
Engageret	*33%*
Systematisk	*30%*
Faglig/professionel	*28%*

De er ikke så forskellige fra de ord, der blev valgt for ti år siden:

Ord der beskrev en bioanalytiker i 2007

Ansvarlig
Kvalitetsbevidst
Fællesskabsfølelse
Faglig
Professionel

BIOANALYTIKERNES FORTÆLLING OM DERES PROFESSIONSIDENTITET

En profession kan selvfølgelig ikke beskrives med nogle få ord, og derfor blev bioanalytikere og bioanalytikerstuderende inviteret til at forklare og diskutere, hvad de seks valgte ord betyder for dem. Det var der mange, der gerne ville, og de mødte op med et stort engagement.

På møderne viste det sig, at ordene ikke er så nemme at skelne fra hinanden, og der er mange overlap i eksempler og forståelsen af dem. I stedet for at beskrive hvert ord for sig giver det derfor mere mening at kigge efter mønstre, der går på tværs. Mødedeltagernes beskrivelser og drøftelser blev taget til referat, og en analyse af hele materialet mundede ud i fem temaer, som beskrives i det følgende.

Temaer i professionsidentiteten:

1. Det bedste for patienten
2. Svar du kan stole på
3. Nørderi til gavn for patienten
4. Vi løfter i flok
5. Parate til tværfagligt samarbejde.

1. Det bedste for patienten

Bioanalytikerne fortæller, at de er meget bevidste om, at de arbejder med et unikt materiale, og at svarene har stor betydning for patienterne. Ansvarsfølelsen er stærk, uanset om man har direkte patientkontakt eller ej: *"Vi vil gerne gøre det så godt så muligt. Der er jo en patient i den anden ende. Hvis jeg selv engang får fjernet noget væv, vil jeg håbe, at en anden også gør sit bedste."*

Bag hver prøve er der en patient, som man siger i faggruppen, og *"hvis arbejdet ikke er i orden, så får patienterne ikke den behandling, de skal have."* Bioanalytikerne fortæller, at det giver mening og arbejdsglæde at vide, at man hjælper andre mennesker:

- "*Vi får heldigvis opdateringer fra lægerne. De ved, vi er interesserede i at høre, hvordan det går med patienterne. Det er rigtigt rart at høre, når det går godt."*
- "*Et æg er ikke bare et æg, det kan se ud på mange forskellige måder. Det bedste er jo, når de kommer med deres børn bagefter, og så tænker man, nå det var dig, der drillede så meget."*

Bioanalytikernes ansvarlighed for patienten kan også vise sig ved små omsorgshandlinger: *"Hvis hr. Jensen siger, han er tørstig eller ligger dårligt, så tænker jeg, det er 100 gange hurtigere at finde det vand til ham eller rette på den pude. Han er også min patient, i hvert fald i hans verden."* Eller bioanalytikerne kan gøre en ekstra indsats for at minimere skader: *"Vi har haft maskiner, der ikke virkede. Der føler man et kæmpe ansvar for dem, der har fået radioaktivitet uden at kunne få svar, og vi prøver at undersøge, om de kan blive scannet andre steder."*

Nogle bioanalytikere beskriver sig selv som patientens advokat, og de insisterer på at gå i dialog om de analyser, der er bestilt. Patienten skal spares for overflødige prøver og undersøgelser, der belaster dem: *"Jeg oplever tit i mit daglige arbejde, at det er os bioanalytikere, der tænker på patientens tarv. Jeg spørger tit sygeplejersker, om de blodprøver,* patienten

> *Jeg elsker at være med til at gøre en forskel for patienterne.*

skal have taget, ikke kan vente eller slås sammen, så patienten slipper for alle de prik, for det er ikke bare en blodprøve, men et lille indgreb."

Bioanalytikere med patientkontakt fortæller, at det kan være et dilemma, om patienten eller prøven/undersøgelsen skal mest i fokus. Et hyppigt nævnt eksempel lyder, at hvor sygeplejersken er optaget af, hvordan patienten har det, er bioanalytikeren fokuseret på at få et godt analyseresultat. Noget tyder dog på, at bioanalytikernes tilgang til patienterne er mere nuanceret:

- "*Der er kommet flere bløde værdier i spil, man sidder med patienten som et helt menneske og ikke bare et stykke af et menneske."*
- "*Jeg havde egentligt mest lyst til at vælge bløde tillægsord, fordi jeg synes, det er det, der gør, at jeg er en god bioanalytiker i mine patienters og kollegers øjne. At drage omsorg for mine patienter er f.eks. at lytte til deres ængstelse over et fremtidigt forløb, også selv om jeg ikke bliver en del af det. Ofte lægger vi øre til mange skæbner, og derfor er det for mig vigtigt at være til stede der og give patienterne den omsorg, de har brug for. Vi skal være effektive javist, men ikke så effektive, at vi overser et medmenneske, der rækker ud efter os."*
- "*Vi er kommet tættere på patienterne og føler os mere ansvarlige for patientforløb. Tidligere aflyste vi gladeligt operationer for at nørde med prøven i laboratoriet."*

SPØRGSMÅL TIL LÆSEREN
Hvordan vurderer du, hvad der er det bedste for patienten? Kan patientens behov og ønsker udfordre din faglighed og dine arbejdsgange?

2. Svar du kan stole på

Nogle bioanalytikere sætter lighedstegn mellem kvalitet og bioanalytiker, men det er en specifik kvalitet, der tales om i faggruppen: Essensen af bioanalytikernes arbejde er, at der leveres korrekte svar på diagnostiske analyser og undersøgelser. *"Det er jo en grundnerve i vores profession. At vores rekvirenter kan stole på, at de svar, vi leverer, er valide hver gang. Det ligger så dybt i os, at vi skal kvalitetssikre."* Validitet gør svarene brugbare for diagnosticering, monitorering og behandling, og ifølge bioanalytikerne er det et tegn på deres respekt og ansvarlighed for patienten. Det er en grundlæggende værdi i faget, som også var meget tydelig i den første undersøgelse i 2007-8.

Det er en fintunet praksis, der sikrer høj kvalitet, og bioanalytikernes sans for systematik er en stærk drivkraft. Den hjælper med at skabe protokolsikkerhed og reproducerbarhed: *"Vi gør det ens fra gang til gang. Vi har en måde at gøre ting på, så det, der blev gjort for 14 dage siden, også bliver gjort i dag og om et halvt år."* Den systematiske sans betyder også, at faggruppen har meget nemt ved at arbejde med forskrifter, kontroller og dokumentation, og det fylder meget i bioanalytikernes beskrivelse af kvalitetsbevidsthed: *"Vi kan altid gå tilbage og se, hvordan har den kontrol ligget over en måned eller uge? Hvornår er der skiftet kontrol, kan den have udløst et eller andet?"*

På samme måde er akkreditering og benchmarking en naturlig del af bioanalytikernes praksis - uanset om de arbejder på et hospital, en fertilitetsklinik eller i almen praksis: *"Jeg har logbøger på ALT i laboratoriet. Der er helt styr på, hvordan man skal køre et laboratorie, ligesom hvis det var et sygehuslaboratorie. Vi laver også interne kontroller hver eneste dag på vores apparater, og så er vi tilmeldt eksterne kontrolprogrammer, så vi kan sammenligne os med andre laboratorier inden for f.eks. klinisk biokemi og se, at vi ligger på niveau."*

> *Noget af det, jeg synes er forskelligt, fra dengang jeg blev uddannet, er, at vi var meget fokuseret på vores resultater. Vi er blevet mere opmærksomme på, at vi også vil det bedste for patienten. Ja, vi skal lave rigtige svar, men vi skal det bedste for patienten. Også i samarbejde med andre. Der er kommet en anden omsorg for patienten.*

> *Vi læser manualen først – også hvis vi skal samle noget fra IKEA.*

Når systematik og ansvarlighed kombineres, oplever bioanalytikerne, at opgaverne bliver fulgt til dørs og afsluttet: *"Der er ikke noget, der bliver tabt undervejs, ikke gjort færdig eller noget, som vi glemmer."* Flere påpeger, at systematikken også gør det muligt at nå mange opgaver og minimere risikoen for fejl: *"Det er en fordel at indarbejde rutinen, for hvis man har travlt, så sidder det på rygraden, og man laver ikke fejl."*

> *Der skal være systematik i tingene, ellers bliver der ikke kvalitet over det.*

Systematik beskrives af mange som en del af bioanalytikernes DNA, men nogle gør opmærksom på, at den har skyggesider: *"Det kan også blive en sovepude – det er sådan her, vi plejer at gøre. Vi behøver dårligt at være opmærksom på det, det er måske også en fejlkilde."* Selv om mange bioanalytikere elsker systemer, "kasser" og orden, så har de andre forcer og værdier, der er lige så nødvendige for at kunne levere svar, man kan stole på.

SPØRGSMÅL TIL LÆSEREN
Oplever du, at systematik og rutiner kan fylde for meget i bioanalytikernes praksis?

3. Nørderi til gavn for patienten

Ifølge Den Danske Ordbog betyder nørderi 'indgående og passioneret beskæftigelse med et bestemt emne eller gøremål', og sådan har bioanalytikerne det med deres fag. De er stolte af deres faglige viden, kunnen og grundighed:

- *"Vi nørder mere, det er vores spidskompetence."*
- *"Vi vil gerne forstå, helt, baggrunden og teorien bag arbejdet. Kende argumenterne."*
- *"Fagligheden er til gavn for patienter, og vi stiller vores egen nysgerrighed."*
- *"Man propper en lille del af sig selv i analysearbejdet og sætter en ære i at udføre arbejdet ordentligt."*

Bioanalytikerne har mange beskrivelser af, hvad det vil sige at nørde i praksis.

De fremhæver især evnen til at undre sig, være kritisk og sætte spørgsmålstegn. Det kræver, at man er opmærksom og har et skarpt blik for detaljer og uoverensstemmelser:

- *"Hvis der pludselig er en hæmaglobin på 3,5, som ellers skulle være på 8, så skal man spørge, er det sandsynligt, hvor gammel er den patient, kan prøven være taget i en droparm osv.? Man skal undre sig."*
- *"Vi kender baggrunden for et svar. Hvis det har ændret sig 0,5%, så er det måske kvaliteten, der er anderledes, og ikke diagnosen. Tolkningen har vi styr på, og vi har viden om supplerende analyser."*
- *Det er "også at stille spørgsmål ved, hvad det er for en kvalitet, vi skal yde, så vi ikke bare moser derudad, men også reflekterer over det."*
- *"Hvis man ikke undrer sig, så udvikler man sig ikke eller stiller spørgsmål som, hvorfor gør vi det her, eller er denne måde den smarteste?"*
- *"Vi vil så gerne forstå hvorfor dig og dat. Hvad er baggrunden for det? Vi vil ikke bare følge procedurer blindt, det skal give mening, ikke bare fordi nogen siger det."*

Orden er et plusord for mange bioanalytikere

"Vi kan godt lide, at ting kan komme i kasser. Vi skal have den der opbygning, hvor vi kan sige, det hører til dér, og det hører til dér, og vi gør det i den her rækkefølge." Det giver "overblik og ro i sindet, at alt er krydset af

Det blev bekræftet på kongressen i 2018, hvor deltagerne blev spurgt om, hvordan de forholder sig til afvigelser og uforudsigelighed – når tingene ikke går, som man forventer. Flertallet foretrækker at få orden på kaos, mens et mindretal foretrækker at navigere i det

Jeg skaber orden i kaos
83 svar

Jeg navigerer i kaos
35 svar

> *Det er rigtigt vigtigt, at man undrer sig, hvis noget ikke er, som det plejer, og noget sker, som man ikke har forventet.*

Der er altid mulighed for at udvikle sig. Der er altid progression.

Den monofaglige kerne

På kongressen i 2018 blev de delegerede bedt om at vurdere, hvordan det går med den monofaglige kerne

Den er i nød – vi mister uundværlig viden
13 svar

Den trænger til mere opmærksomhed
46 svar

Den er anderledes i dag, men har det fint
42 svar

Den er stærk – ingen grund til bekymring
16 svar

Når bioanalytikerne undrer sig over noget, arbejder de meget vedholdende på at løse udfordringen, som nogle fortæller her:

- *"Vi er ikke tilfredse med et halvt svar."*
- *"Vi har skrevet nørd. Vi vil helt til bunds. Vi vil sikre, at det bliver gjort korrekt."*
- *"Vi bliver ved med at prøve at finde den sande værdi, ikke feje under gulvtæppet."*

Det er en grundlæggende indstilling i professionen, som bioanalytikerne har adskillige ord for: Dedikeret, grundig, kompromisløs, kontrolfreak, omhyggelig, perfektionistisk, pertentlig, standhaftig og stædig.

Flere bioanalytikere nævner, at det er deres specialistviden, der gør dem i stand til at afvige fra systematikken:

- *"Så må ens faglighed overtrumfe den der forskrift. Vi skal ikke bare være sådan en robot. Hvis man ikke har alt i skabet, så må man improvisere."*
- *"Vi har en faglighed, der gør, at vi kan agere uden for forskrifterne og stadig være ansvarlige og kvalitetsbevidste og være sikre på, at der er et korrekt svar."*
- *"Ved antistofudredning har vi nogle punkter, vi skal igennem helt systematisk. Hvis det skal gå lidt hurtigere, så kan vi også bryde lidt op i tingene og tænke lidt ud af boksen og kreativt, stadig med kvaliteten i baghovedet."*

Bioanalytikere fortæller, at de har været lean-specialister, længe før konceptet blev introduceret, og de stiller gerne spørgsmål til måden, arbejdet tilrettelægges og udføres på. Der er altid mulighed for at optimere og skabe bedre flow: *"Kan vi gøre det her bedre? Det tror jeg, vi er rigtigt mange, der går rundt og spørger til daglig. Hvordan kan vi gøre det smartere, bedre, billigere."* Det giver arbejdsglæde: *"Vi er direkte med til at gennemføre forbedringer, og den følelse af medindflydelse er meget motiverende."*

En vigtig del af nørderiet er at få nye input og udvikle sig. Bioanalytikerne oplever, at der er et stort videbegær i professionen og en forpligtelse til at være opsøgende og følge med udviklingen:

- *"Vi er ikke bange for, at det er udfordrende, fornemmer jeg med bioanalytikerne. De er altid nysgerrige på ny viden, og de vil gerne være en del af ny forskning."*
- *"Man skal være opsøgende, selv finde viden og holde sig fagligt ajour og uddanne sig videre."*
- *"Det er jo altid spændende, hver gang man får lov til at lære noget nyt, det gør arbejdet mere varieret. Så det, at jeg får lov til at være med i noget, der er anderledes end det sædvanlige, er selvfølgelig med til at fastholde gnisten og gøre mit arbejde spændende."*
- *"En ting er, at man går på arbejde og ser ens kolleger, men man skal også være engageret i sit fag. Vi kan ikke forlange, at alle er det lige meget, men hvis der ikke er nogen, der er det, så dør faget."*

Den store passion for faget indebærer også, at nogle bekymrer sig om dens fremtid, og hvordan kernefagligheden påvirkes af f.eks. automatisering, en ændret grunduddannelse, færre ressourcer til kompetenceudvikling og tab af viden, når de specialeuddannede går på pension. Som tekstboksen til venstre viser, er der forskellige opfattelser af, hvor stærk den monofaglige kerne er. Svarene tyder også på, at der er brug for at diskutere, hvad den monofaglige kerne skal være i dag og fremover.

SPØRGSMÅL TIL LÆSEREN
Hvordan synes du, det går med den monofaglige kerne? Hvad gør dig fagligt passioneret?

4. Vi løfter i flok

Fællesskabet med kollegerne har stor betydning for bioanalytikernes engagement:

- *"Det er mere end det halve, som man har lyst til at stå op til, fordi man har en hel flok helt fantastiske kolleger. Det giver rigtig, rigtig meget."*
- *"Vi kom til at snakke meget om at være engageret i ens arbejde, men også i ens kolleger. Hvor meget det egentligt betød. Det er svært at løfte sig, hvis man ikke er engageret. Svært at få et godt teamwork, hvis man ikke er engageret i kolleger."*
- *"Hvis vi har det godt med hinanden, så er det nemmere at håndtere, at vi har travlt. Hvis vi ikke har det godt med hinanden, så har vi for alvor et problem" - "Ja, så mister man jo også engagementet, og så ryger kvaliteten."*

Bioanalytikerne ser det som en vigtig værdi at løfte i flok og hjælpe hinanden, for kvalitet er et kollektivt ansvar: *"Det kan godt være, at det ikke er mig, der leverer de her prøvesvar, men hvis man går ned til en kollega, så er vi enige om, at vi gør sådan og sådan, og det ender der."* Når alle arbejder systematisk, kan andre nemt overtage den opgave, man er i gang med, og levere samme kvalitet. En gammel læresætning i faget lyder, at man altid skal arbejde, så andre kan tage over, hvis man falder død om. Det er sat helt på spidsen, men pointen er, at bioanalytikerne er afhængige af hinandens indsats for at kunne levere korrekte resultater.

Nogle bioanalytikere understreger, at man også skal tage ansvar for den fælles opgaveløsning, når der opstår problemer. Man skal f.eks. bede om hjælp, hvis man ikke kan løse en opgave: *"At man tager ansvar for det, man kan og ikke kan. At man siger, hvordan lærer jeg det her, findes der forskrifter? At man ikke bare kaster sig ud i det, hvis man ikke kan."*

Det samme gælder, hvis man har for meget at lave: *"Der er grænser for, hvor meget man kan yde. Der skal man også tænke i kvalitet."* Eller hvis der sker fejl: *"Man skal turde indrømme fejl, så de kan blive rettet"*, og *"hvis en anden er ved at lave en fejl, så går man hen og korrigerer det. Og man tager ansvar for patienten."* Hensynet til patienten gør, at *"man har pligt til at sige, hvis man ser nogen gøre noget forkert"*.

Nogle bioanalytikere gør opmærksom på, at det kræver tryghed i fællesskabet at være åben om fejl og usikkerhed, spørge om hjælp, give og modtage feedback: *"Vi skal have et godt arbejdsmiljø og læringsmiljø. Vi har ansvaret for at lære andre, både studerende og kolleger, at det er acceptabelt, at man retter hinanden eller kommer med forslag til andre måder at gøre det på."*

Bioanalytikernes fællesskab er knyttet op på laboratoriet, og det er meget bogstaveligt, fortæller en bioanalytiker: *"Vi bruger ordet 'hjem' om laboratoriet"*. Nogle oplever, at fællesskabet kommer under pres, når de fortrolige rammer ændrer sig. Med nye supersygehuse, fusioner, større afdelinger, mange flere kolleger og længere åbningstid. Andre peger på, at bioanalytikerne selv har brudt murene ned og vendt blikket udad: *"Vi er kommet fra at være en profession, der var meget lukket om os selv, nede på laboratoriet, til at vi er kommet ud over det"*, og *"vi tør og kan komme ud af laboratorierne."*

SPØRGSMÅL TIL LÆSEREN
Arbejder du i et trygt læringsmiljø, hvor du kan være åben om fejl og usikkerhed, spørge om hjælp, få og give feedback osv.? Er der noget i bioanalytikernes praksis, som nye medlemmer gerne måtte udfordre efter din mening?

"Vi arbejder for, at vores arbejdsplads skal være et godt sted at komme og være. Mange tænker på, hvordan vi har det med hinanden, og hvordan det er at komme ind som patient eller forsker i den her gruppe. Det ligger os meget på sinde.

Vi skal som bioanalytikere byde ind med vores faglighed i det tværfaglige samarbejde.

Vi elsker at blive spurgt til råds.

5. Parate til tværfagligt samarbejde

En anden måde at åbne sig for omverdenen er at samarbejde med andre faggrupper. Mange bioanalytikere oplever, at det tværfaglige samarbejde gavner den fælles opgaveløsning: *"Vi har et fantastisk team, hvor vi snakker på kryds og tværs. Det gør det mere spændende, og det går nemmere og hurtigere og bedre."* Det kan være de små ting, der får arbejdet til at glide nemmere: *"Når du henter et glas vand, en pude og stopper en alarm, så opbygger du en goodwill derude, og så hjælper de også os."*

Flere fortæller, at bioanalytikerne også får nye muligheder for at bruge deres ressourcer anderledes: *"Vi breder os mere, der kommer andre arbejdsopgaver, vi kan lave noget for lægerne"*, og *"andre har også fået øjnene op for, at vi har nogle basisværdier, der kan bruges, hvor man tidligere har brugt sygeplejersker eller læger."* Professionen er bevidst om, hvad den kan, og nogle bioanalytikere går nye veje for at bringe deres kompetencer i spil: *"For mig bliver det tydeligt i teamet, hvordan vi kan byde ind i forhold til hinanden. Det gælder om at brede spektret lidt ud, så man får øje på nogle områder, hvor man kan bidrage."*

De erfarne bioanalytikere mindes, at faggruppen ikke blev involveret i tværfagligt samarbejde tidligere, selv om lysten var der: *"Det ville vi også gerne dengang, men det fik vi ikke lov til. Vi skulle passe vores inden for de fire vægge"*. Og *"før havde vi nogle meget stramme rammer, hvor man sagde, det her er lægen, det her er kemikeren, det skal bioanalytikeren ikke beskæftige sig med."* De erfaringer har måske ført til en forventning om, at andre faggrupper har initiativretten til det tværfaglige samarbejde:

- *"Hvis en bioanalytiker bliver ringet op og bliver spurgt om et eller andet fagligt, så vil de svare. Vi er også samarbejdsparate. Vi vil så gerne ud med den her viden."*
- *"Vi vil gerne bruges mere."*
- *"Vi vil gerne være mere end laboratoriemus og være mere med, tættere på patienten. Vi vil også gerne arbejde mere tværprofessionelt, vi vil også gerne engagere os i andre fag."*
- *"Vi vil gerne være diagnostiske samarbejdspartnere, men føler ikke, at de andre faggrupper ønsker det."*
- *"Vi får lov til at gå med i patientforløbet."*

Samtidig lyder opfordringen fra flere bioanalytikere, at faggruppen skal blive bedre til at bringe sig selv i spil:

- *"Hvis vi godt kan lide nørderi og det sociale fællesskab, hvordan kommer vi så ud over rampen i forhold til synlighed over for andre faggrupper og patienter?"*
- *"Hele den her del med diagnostisk samar-*

Sproget kan sætte en barriere op, og som faggrupper taler vi forskelligt. Vi bioanalytikere er meget faktaorienterede, men vi skal være bevidste om, at andre måske ikke kender vores fagtermer. Vi skal back to basic så at sige – ligesom når vi får studerende. Det dur i hvert fald ikke at stå og pege fingre.

bejdspartner kommer meget mere i fokus i årene, der kommer. Vi kan få en helt anden rolle, hvis vi vælger at tage den. Men vi skal også søge den."

- *"Vi skal ikke være bange for at gå i dialog med andre faggrupper og opsøge ny viden. Jeg har nogle gange spurgt klinikerne, hvad var der galt med den patient? Og hvad skete der videre med ham? Det giver læring. Nogle tænker, jeg er bioanalytiker, og så tager lægen sig af resten, men sådan er det jo ikke. Vi kan lære af lægerne og de af os."*
- *"Vi har også et ansvar for, at man følger vores faglige udvikling videre, så vi ikke bare bliver glemt i forskningsprojekter. Så vi hele tiden byder ind med, hvad vi kan. Så det ikke kun er læger og sygeplejersker, der laver forskning, men at vi også er en del af det team."*
- *"De andre faggrupper er så hurtige, og de har allerede gang i rigtigt meget telemedicin, monitorering i hjemmet med mere. Men de ved ikke, hvad bioanalytikerne kan bidrage med, så vi skal selv gå i dialog med dem."*

Samarbejdet med andre faggrupper er ikke altid let, erkender nogle bioanalytikere, og de oplever, at en af knasterne kan være den kompromisløse tilgang til faglighed og arbejdsgange. I professionen tales der f.eks. om, at man også har pligt til at "rette" eller "opdrage" andre faggrupper, hvis de laver fejl eller gør tingene på en måde, som bioanalytikerne synes er uhensigtsmæssig:

- *"Hvis der kommer en læge drønende ind, kan du lige gøre sådan og sådan. Nej, det kan jeg ikke, for det kan jeg ikke stå inde for. Der skal man stå for sin faglighed."*
- *"Når man skal ind på en stue på morgenrunden, og der er en isolationsstue, men sygeplejerskerne har ikke altid tid til at notere, om man skal spritte af med klor eller sprit. Jeg går ikke ind på en stue, hvor der ikke er krydset af."*
- *"Nogle tror, vi er afvisende, men vi laver kun de prøver, der giver mening".*
- *"Er det ikke også det, der clasher i det tværfaglige? Hvis vi siger, det er sådan, vi gør. Vi er måske ikke særlig omstillingsparate til lige præcis det, vi kan. Måske er det dét, der gør, at vi får det her ry? Nogen steder siger de, vi er sure, det er måske, fordi vi er så systematiske. Selvfølgelig skal det være rigtigt, men det kan være en hæmsko for at komme ind i det tværfaglige samarbejde."*

Flere bioanalytikere er meget opmærksomme på, hvordan de kommunikerer, så der både skabes mere forståelse og gode relationer:

- *"Det giver meget, hvis man siger, vi skal tage*

Sådan vil bioanalytikere *ikke* beskrive sig selv

Det siger også noget om professionen, hvordan bioanalytikerne ikke vil beskrive sig selv. Tre ord gik igen på møderne, hvor bioanalytikere diskuterede professionsidentitet

Sjusket

Ligeglad

Upålidelig

De fem ord, der fik absolut færrest stemmer i spørgeskemaundersøgelsen, er: Enøjet, kortsigtet, bedrevidende, indesluttet og individualist. Også ordene netværker, opsøgende og synlig fik ganske få stemmer.

glassene i den her rækkefølge, fordi – og så forklare det. Så det ikke bare bliver noget surt noget."

- *"Vi skal forklare, hvad det betyder, når læger eller sygeplejersker sætter krydset forkert eller vælger den forkerte rubrik i den elektroniske rekvisition. Vi har lige så meget ansvar for, at de får en forståelse for vores prøver og analysesvar, som de har for at udfylde rekvisitionen korrekt. Og vi skal ikke træde nogen over tæerne. Det er jo til patientens bedste."*
- *"Man skal nok være lidt diplomatisk i sin omgangstone, når man arbejder i en praksis, hvor de ikke er vant til vores særlige tilgang til tingene. Sådan noget som at systematisere indkøb af utensilier, holde tjek på udløbsdatoer på reagenser og temperaturen i køleskabet – det er jo ikke sådan, at det ikke har været godt før, det kunne bare på mange områder blive bedre. Men det behøver måske ikke at ske på én dag."*
- *"Her dur det ikke at komme med 120 kilometer i timen og trække noget ned over hovedet på folk. Du skal stikke en finger i jorden, være god til at kommunikere og til at opbygge netværk på de enkelte døgnpladser. Personalet skulle jo gerne se frem til, at vi kommer."*

At være parat til tværfagligt samarbejde handler også om at lære de andre faggrupper at kende og værdsætte deres særlige kompetencer. Den tilgang fylder meget i grunduddannelsen, fortæller nogle af de unge:

- *"Man kan have en tendens til at sætte sit eget fag og egen viden først og ikke tænke så meget over, hvad det vil betyde for andre faggrupper. Vi har lært at have to professioner, som skal prioriteres lige højt – at andre professioner er lige så vigtige som vores egen."*
- *"I et tværfagligt team bliver man nysgerrig, når man lærer hinanden at kende: Hvorfor gør hun det på den måde? Det har fået os til at se på opgaverne med nye øjne, og det gør det lettere at tænke anderledes."*

SPØRGSMÅL TIL LÆSEREN
Hvad vil du råde bioanalytikerne til at gøre anderledes, hvis de vil forbedre det tværfaglige samarbejde? Hvad har du selv gode erfaringer med?

Jeg drømmer om at ...

Drømmene er skrevet af bioanalytikere, der deltog i fokusgruppeinterviews om bioanalytikernes rolle og opgaver i fremtidens sundhedsvæsen.

Bioanalytikere bliver ansat i kommunen til at kvalitetssikre alt POCT-udstyr.

Blive brugt i de kompetencer, man er god til, og ikke vente f.eks. ti år på, at nogen skal gå på pension.

Kompetenceudvikling til alle!

Jeg som bioanalytiker er en vigtig brik i nogle gode, sikre og velfungerende patientforløb.

Forskning også bliver for bioanalytikere uden krav om yderligere akademisk uddannelse.

En meningsfuld patientkontakt og respekt for min faglighed og profession.

Jeg vil rigtigt gerne være en bioanalytiker forløbskoordinator. Elsker at kunne planlægge og vil elske at rådgive patienterne og være deres "mand".

Hvad drømmer DU om?

KAPITEL 3

Hvordan opleves professionen af unge og personer i andre fag?

Det har stor værdi for en profession at blive spejlet af et eksternt blik, som – måske – kan belyse nogle blinde vinkler. Derfor er der gennemført en stikprøve, hvor unge, der er på vej ind i bioanalytikerfaget, og personer i andre fag deler deres erfaringer med bioanalytikerne. Stikprøven giver ikke et fyldestgørende billede, men den kan forhåbentligt inspirere til dialog – f.eks. om, hvordan man finder sin plads i fællesskabet, eller hvordan faggruppen markerer sig i sundhedsvæsenet.

DE UNGES VEJ IND I PROFESSIONEN

Når bioanalytikerne har fokus på deres identitet, hænger det bl.a. sammen med en oplevelse af, at de unge bringer andre værdier ind i faget. Det var en af begrundelserne for at undersøge professionsidentiteten igen: "De kommende generationer af bioanalytikere på laboratorierne adskiller sig markant fra ældre generationer."*

Spørgeskemaundersøgelsen i 2017 tyder dog ikke på, at der er sket en markant ændring. Svarene fra de 18-25-årige viser tværtimod, at de unge bakker op om de klassiske bioanalytikerværdier, som det fremgår i oversigten til højre.

Det tyder på, at de unge hurtigt bliver socialiseret ind i stammen, når de møder praksis. En ung nyuddannet bioanalytiker fortæller: *"Det er megasjovt at komme på en afdeling som 26-årig, hvor man godt kan se, at der er nogle ældre medarbejdere, der har nogle sjove historier, men lige så snart man har kittel på, så er man samme alder og har samme måde at gøre tingene på."*

Nogle af de erfarne bioanalytikere har også erfaring med, at der sker en opdragelse og en formning af hinanden i professionen:

- *"Vi er en sammentømret gruppe. Du bliver klasket, hvis du stikker ud. Hvis man ikke er systematisk."*
- *"Vi har alle sammen haft en kollega, som ikke var ansvarlig. Det stikker ud, og vi forsøger at få dem ind i folden. Sådan gør vi også med de studerende."*
- *"Jeg har snakket med studerende om, at de skal arbejde, som hvis man har skjult kamera over sig hele tiden. Ikke snyde, ikke cutte hjørner, hele tiden som om man er overvåget. Det skal bare hele vejen igennem følges til dørs. Så man hele tiden gør ligesom den, der var der før."*

Sådan var det også i den første undersøgelse af professionsidentiteten i 2007-08, og det er ganske naturligt, at nye medlemmer af en profession går igennem en socialiseringsproces for at blive en del af flokken.

De nye medlemmer ser til gengæld nogle mønstre, som de erfarne kan være blevet blind for. De studerendes evalueringer af deres klinikophold er generelt rigtigt positive, men nogle studerende oplever også, at mødet med praksis kan virke demotiverende:

- *"Skolerne pumper løs med, at man skal være nytænkende. Kom med jeres egne idéer, men sådan er det ikke på arbejdspladserne, hvor man skal indrette sig efter normer og procedurer."*

Sådan beskriver de 18-25-årige en bioanalytiker i 2017

Kvalitetsbevidst
77%

Ansvarlig
46%

Professionel
39%

Faglig
38%

Systematisk
34%

*Kongresforslag 8.10 om bioanalytikernes professionsidentitet, 2015.

- *"Man får ikke lov til at bruge de ting, man har lært. Kassen, man proppes i, er for lille."*
- *"Så kommer man ud og møder muren. Man mister pusten, og der siver luft ud af ballonen."*
- *"Der mangler engagement og ros i det daglige i stedet for brok."*

Blandt undervisere og andre erfarne bioanalytikere er man opmærksom på, hvordan faget matcher de unges værdier og forventninger:

- *"Der er ikke nogen, der synes, det er særlig sexet, hvis man ser de her ord (...) Det er ikke positivt at være en del af en profession mere, de fleste vil gerne være noget særligt."*
- *"Når man kigger på fremtidens bioanalytiker, så vil jeg ikke håbe, at det bliver ved med at være de fem ord, der definerer os. Vi har haft temadage med studerende, hvor vi har talt om bioanalytiker og patienten, og jeg er glad for, at det faktisk er lidt nogle andre ord, vi bruger."*

Flere nævner, at de unge kommer med en anden faglighed og kan noget andet – de beskrives f.eks. som stærke i kommunikation, idérige, kreative, engagerede og ikke bange for noget. En af de unge kommenterede i spørgeskemaundersøgelsen, hvordan vedkommende oplever de forskellige tilgange: *"De ældre har en kvalitetssans uden lige og forekommer måske lidt skrappe over for patienten, hvor det er meget tydeligt at mærke på min årgang, at vi er meget patientorienteret og gør brug af vores kommunikationsundervisning. Sundhedsvæsnet har også ændret sig, og især patient i fokus vil påvirke sundhedsvæsnets personale, deriblandt bioanalytikere."*

SPØRGSMÅL TIL LÆSEREN
Hvor vid eller snæver er rammen for, hvornår man er en 'god bioanalytiker'? Oplever du, at professionen udnytter alle de kompetencer, den rummer? Ændrer de nye generationer noget i professionens selvforståelse og praksis? Hvilke udfordringer og muligheder giver det?

ET BLIK UDEFRA

Seks personer i ledende stillinger i sundhedssektoren sagde ja til at beskrive en bioanalytiker med få ord. De kender professionen rigtigt godt, og mange af deres indtryk kan genkendes fra bioanalytikernes egen beskrivelse:

Samvittighedsfuldhed, disciplin, dedikation, loyalitet, ikke bange for ændringer, meget løsningsorienterede på konkrete problemstillinger, rigtigt gode til logistik, gode til at se mangler, nogle har en meget innovativ holdning, konservatisme, stopklods-attitude, lidt for meget fokus på traditioner, tilbageholdende, diagnostisk nøgleperson, servicefunktion, i kulissen, meget nøjagtig, fokus på at tingene skal være i orden, detaljefokuseret, nørder med tingene, mere introvert end ekstrovert, ordentlig, systematisk, kvalitet, præcision, essentielle kvalitetsanalyser.

Samtidig tilfører omverdenens blik noget andet. For det første peger det på to tilsynelade-nde modsatrettede præferencer i professionen: Innovation versus konservatisme. Noget tyder på, at det er relevant at diskutere, hvordan faget balancerer udvikling og stabilitet. For det andet er det bemærkelsesværdigt, at interviewpersonerne primært har øje for bioanalytikernes arbejde i laboratoriet og ikke deres rolle i patientforløbet som diagnostisk samarbejdspartner. For det tredje oplever de, at bioanalytikerne ikke bringer deres vigtige kompetencer og erfaringer nok i spil.

Interviewpersonernes råd til bioanalytikerne er derfor, at professionen skal være mere udfarende og blande sig mere:

- *"Vær stolt af det, du laver, dyk ned i fagets mange facetter og bliv den bedste version af det, du beskæftiger dig med, udråb det, publicer."*
- *"Hvis man har lyst til at få en mere synlig rolle, så skal man rette ryggen og tænke, at man har et utroligt godt fundament til at være med i det tværfaglige samarbejde. Man skal tage teten, og man skal turde tage den – man er vant til, at de andre bestemmer, og så falder man ind i rollen."*
- *"Styrk professionens gennemslagskraft og mod til at dele ud af al dens viden og erfaringer. Det giver indflydelse."*
- *"Vær aldrig bange for at tage en udfordring. Ræk hånden op og sig, det vil jeg gerne, dét skal have vi også have i vores laboratorium."*

Som tidligere nævnt var der ganske få bioanalytikere, der valgte ordene 'netværker', 'opsøgende' og 'synlig' i spørgeskemaundersøgelsen i 2017, så her peger interviewpersonerne måske på et udviklingspotentiale.

En af interviewpersonerne har særligt fokus på bioanalytikernes kompetencer og kalder det et *"must win battle"* at sikre videreuddannelse i faget. De skal være *"godt og bredt uddannet, gerne mere akademisk"*, lyder det, og *"det kræver måske et selvopgør i faget, for er det nu ikke godt nok at være bioanalytiker?"* Set udefra er det en nødvendig udvikling, fordi det diagnostiske område bliver ved med at forandre sig, og det går stærkt: *"Hvis bioanalytikerne ser sig selv som et håndværk, er det et problem. Lær af de bitre erfaringer fra en anden faggruppe, typograferne forsvandt fra den ene dag til den anden."*

SPØRGSMÅL TIL LÆSEREN
Hvor ser du gerne, at professionen blander sig mere og bliver mere udfarende? Oplever du, at bioanalytikerne er omstillingsparate? Hvad er professionens 'must win battle'?

Byg vindmøller i stedet for læhegn. Vær med til at bygge fremtiden.

De seks personer, der deltog i et kort telefoninterview, har forskellige positioner i sundhedssektoren

Chefkonsulent
Direktør
Laboratoriechef
Ledende overlæge
To professorer

Heldigvis kan den store opgave kun løftes sammen med gode kolleger, der også er i beta: ”Vi ved ikke alt, men meget. Vi skal tage en dyb indånding og prøve at kigge på verden omkring os med nye øjne. For vi er på vej, men der er altid udvikling foran os!”

AFSLUTNING

dbio’s udgangsreplik

Illustration af, hvordan man mener, forskellige familier i ingefær-ordenen er beslægtede. Alle udvikler sig gennem et fleksibelt skudsystem kaldet rhizom.

Kilde: W. J. Kress og L. Lopez, Department of Botany, Smithsonian Institution, USA.

Hvem er bioanalytikerne? Hvor er de på vej hen? Og hvad vil de bruges til i 2025? Vi har været vidt omkring i undersøgelsen af de tre spørgsmål, men vi har ikke fundet en knivskarp konklusion med entydige pejlemærker for fremtiden.

Vi slutter i stedet af med nogle overvejelser om, hvilke muligheder og udfordringer bioanalytikerne kan møde som en profession i beta.

Lige som planterne i illustrationen deler bioanalytikerne et rodnet - med en basis faglighed, stærke værdier, et fælles sprog og en bestemt tilgang til arbejdet. Samtidig har professionen mange forgreninger med hver deres særpræg: Bioanalytikerne arbejder med forskellige opgaver på forskellige områder, og de har forskellige perspektiver på fagets udvikling og forskellige ønsker til deres arbejdsliv. Ud fra det samme rodnet kan nye skud derfor vokse i flere retninger og på flere måder.

Der ér mange muligheder for at udvikle faget og påtage sig nye opgaver, men som en bioanalytiker gør opmærksom på, kan professionens selvforståelse spænde ben: "*Der ligger rigtig meget uudnyttet potentiale i bioanalytikergrupperne på afdelingerne, og det skal sættes i spil, især når vi taler om opgaveglidning. Det tror jeg, mange bioanalytikere gerne vil være med til, men udviklingen fordrer jo forandring – både af vores fælles kulturforståelse og af, hvilke opgaver en bioanalytiker kan og bør varetage.*"

Ifølge en anden bioanalytiker må professionen derfor arbejde for, *"at nogen faktisk bryder ud af den meget snævre ramme, vi har sat op om os selv."* Det handler ikke kun om at udvide paletten af opgaver, men også om at kunne bløde op for nogle af faggruppens stærke værdier, når situationen kræver det. Eller give plads til nye fortolkninger af dem.

Bioanalytikerne er f.eks. gode til at skabe orden i kaos, få øje på mangler, undgå fejl og gøre tingene i den rigtige rækkefølge, for det kræver deres kerneopgave. I andre sammenhænge er det en fordel at stille sig mere åbent an. Professionens potentiale udvikles i tæt samspil med omgivelserne, og det kræver bl.a., at man er lydhør og kan agere i et uforudsigeligt felt, hvor de gode løsninger skabes i fællesskab. Rammerne er ikke altid optimale, beslutningsprocessen kan virke mudret, der sker fejl, og fremdrift veksler med dødvande. Til gengæld er der garanti for læring og personlig udvikling, fortæller en bioanalytiker:

"Det har både været godt og hårdt for mig, fordi jeg normalt er meget resultatorienteret. Jeg har måttet slå koldt vand i blodet og har ikke bare kunnet løbe derudad. Når vi arbejder projektorienteret, er vi i en proces, hvor vi prøver forskellige ting af og hele tiden skal justere ind. Her gælder det om at have det lange blik på og tro på, at vi nok skal komme i mål. Jeg har ikke været så god til det før, men jeg har lært at være mere i processen og være mere tålmodig."

Det er i samarbejdet og skabelsen af noget nyt, at det er vigtigt at kunne stille sig i det åbne uden at have et svar på alt, men professionen må ikke slække på dens krav om høj faglig ekspertise. Sundhedsvæsenet har brug for bioanalytikernes klassiske specialistkompetencer. Derudover bliver der behov for nye versioner, lyder det fra en bioanalytikerleder: "*Der er i dag et meget stort fokus på bioinformatik. Vi er i gang med et paradigmeskifte, hvor bioanalytikerne skal finde deres plads. Vi skal oppe os og gentænke os selv. (...) Med den hastige faglige og teknologiske udvikling er det sindssygt vigtigt, at vi får en ambitiøs efteruddannelsesmulighed inden for specialerne.*"

Vi runder således af med meget høje ambitioner på bioanalytikernes vegne, men det ligger fint i tråd med faggruppens egne bud og fortællinger, der er gennemsyret af ambitioner på fagets vegne. Ganske passende for en profession, som gør en kæmpe forskel for mange menneskers liv hver eneste dag. Heldigvis kan den store opgave kun løftes sammen med gode kolleger, der også er i beta: *"Vi ved ikke alt, men meget. Vi skal tage en dyb indånding og prøve at kigge på verden omkring os med nye øjne. For vi er på vej, men der er altid udvikling foran os!"*

SPØRGSMÅL TIL LÆSEREN
Oplever du, at professionsidentiteten gør det svært at gribe nye muligheder? Hvordan hjælper identiteten på vej?

Vi kan, hvis vi vil

På kongressen i 2018 skrev de delegerede til slut, hvad de ville gå hjem og fortælle om "Bioanalytiker i Beta". Her ses nogle af de 100 kommentarer:

Bevægelse er nødvendigt for at bibeholde fagligheden.

Ingen GPS for det fremtidige sundhedsvæsen → ingen begrænsede muligheder.

Slå hul i muren og samarbejd på tværs.

Det er ikke en mur, men en hæk, der kan trimmes og skæres ned, så vi kan tale sammen hen over den.

Den tankegang skal jeg lige vænne mig til.

Vi skal huske, at de unge er fremtiden, og vi skal bruge deres forandringskraft.

Forandringer starter rigtigt ofte indefra, og vi er selv nødt til at lægge ud.

Omskifteligheden i vores arbejde forudsætter, at vi selv er omskiftelige. Der er mange nye retninger, vi kan gå, men skal vi følge dem alle sammen, prioritere eller fravælge?

Bioanalytikere i udvikling – hvor bevæger vi os hen? Og vejen dertil – skal den ikke være med nysgerrighed og faglig interesse i stedet for brok?

Vær klar, byd ind, fortæl hvem du er, og hvad du kan.

Bioanalytikerne er med på beatet! Vi har store kompetencer og skal selv byde andre faggrupper op til dans.

?

Hvad tænker DU om at være bioanalytiker i beta?

UDVALGT LITTERATUR

- Bioingeniørfagligt Institutt, *Framtidstrender i bioingeniørfaget*, 2014
- Dansk Design Center, *Boxing Future Health*, 2018
- Danske Bioanalytikere, *Bioanalytikeres kernefaglighed og professionsidentitet,* 2009
- Fagbladet *Danske Bioanalytikere,* artikler 2015-2018
- Kathrine Krageskov Eriksen (red.) *Velfærdsteknologi i arbejde og uddannelse,* 2015
- Is it a bird, *Fremtidssikring af repræsentanter,* 2017
- Evy Ottesen, *En bioanalytikers dagbog anno 2025*, 2007
- Landssammenslutningen af Hospitalslaboranter, *Fra medhjælp til selvstændigt fag*, 1998
- Mandag Morgen, *Vind fremtiden*, 2016
- Sundheds- og Ældreministeriet et al., *Ét sikkert og sammenhængende sundhedsnetværk for alle – strategi for digital sundhed 20018-2022*, 2017
- PLO, *Almen Praksis er andet end praktiserende læger,* 2017.
- VIVE, *Fem megatrends der udfordrer fremtidens sundhedsvæsen,* 2017
- Buhl & Rasmussen, *Udbud og efterspørgsel af bioanalytikere*, 2019.

Danske Bioanalytikere, oktober 2019
Fotografer: Ty Stange, Lars Aarø, Bax Lindhardt
Design og produktion: OTW A/S

Der tænkes på fremtiden – den er go'.

Hvem er bioanalytikerne? Hvor er de på vej hen? Og hvad vil de bruges til i 2025? Det har Danske Bioanalytikere undersøgt ved at spørge bioanalytikerne selv, og svarene er samlet i dette hæfte.

Bioanalytikernes egen fortælling rummer pejlemærker for fagets udviklingsmuligheder og sætter ord på deres professionsidentitet.

Danske Bioanalytikere - dbio - er en landsdækkende fagforening for bioanalytikere og laboranter i sundhedsvæsnet. Organisationen har 6.500 medlemmer.

Ifølge internationale undersøgelser bygger 70-80 procent af alle kliniske diagnoser på laboratoriemedicinske analyser.

dbio
Danske Bioanalytikere

dbio.dk